Дәріс 4

Болмыс мәселесі. Онтология және метафизика

Дәріс мақсаты

Философиядағы болмыс мәселесі мен метафизиканы теориялық тұрғыдан түсіндіру

Дәріс жоспары

1. Болмыс ұғымы
2. Болмыстың түрлері: адам, рухани, әлеуметтік
3. Болмыстың әлеуметтік мәні

Болмыс ұғымы

Болмыс — бар болып отырғанның, өмір сүріп отырғанның барлығын қамтып, олардың басты қасиетін — бар болуды білдіретін категория

Реалды болмыс

Тірі және өлі табиғат заттары, қасиеттері мен қатынастары

Идеалды болмыс

Түсінік, ұғым, теория түрінде бейнеленетін идеалдық образдар

Онтология — болмыс туралы ілім

ontos

болмыс

+

logos

ілім

- Термин философияда XVII ғасырдан қолданылады, бірақ тарихы одан әрі кетеді
- Негізгі категориясы — болмыс
- Басты сұрақ: әлем мен адам болмысының түпнегізі не?

Болмыстың түрлері

Заттар мен табиғат

Ғарыш пен жердің күрделі жүйесі; адам болмысының тарихи алғашқы негізі

Адам болмысы

Тән, организм және психика; өмір бірегей, қайталанбайды және өткінші

Рухани болмыс

Сананың қоғамдық формалары; интеллектуалды-адамгершілік бағдар

Әлеуметтік болмыс

Мәдени-өркениеттік әрекеттің объективті үрдісі; индивидтің өмір қамы

Материя: үш деңгей

Мега әлем

Макроәлем

Микроәлем

Материяның атрибуттары: қозғалыс, даму, өзгеріс, мәңгілік, шексіздік, объективтілік

Субстанция: монизм, дуализм, плюрализм

Монизм

Бір ғана бастама: материя (материалистік) немесе рух, идея (идеалистік). Ең дәйекті түрі — Гегель философиясы

Дуализм

Материалдық және рухани субстанция тең бастаулар. Декарт пен Кант философиясына тән

Плюрализм

Дүниенің бастамасы ретінде көп субстанцияларды мойындайды

Болмыстың әлеуметтік мәні

Әлеуметтік болмыс

- Мәдени-өркениеттік әрекеттің объективті үрдісі
- Индивидтің өмір қамы үрдісі
- Сананың қоғамдық формаларымен және рухани болмыспен тығыз байланысты

Қорытынды

Болмыс мәселесін талдау өмірдің мәні мен құндылықтары туралы терең сұрақтар қойып, шындықты және өз болмысымызды тереңірек түсінуге мүмкіндік береді.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Летопись тюркской цивилизации. Том 2. Тюркский мир в XIII–XVII вв 2025. Ұжымдық ғылыми монография · Барнаул: Алтай университетінің баспасы.
2. Ғабитовт.Х. Қазақ философиясының тарихы: оқу құралы. – Алматы., 2022.
3. Хасанов М. Петрова В.Джамбаева Б. Философия. А.,2014ж
4. Ғабитов Т. Х. Қазақтану: тарих философиясы Алматы., 2022. 314 бет.
5. Бегалинова К.К., Альжанова У.К. Философия I, II том. Алматы, 2010
6. Аташ Б.М. Философия, Алматы, 2014
7. Ғабитовт.Х. Философия Алматы,.2022
8. Грядовой Д.И. Философия. М.,2012